

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Christ. Francisci Paullini, Ferrariâ-Thuringi, Rerum Et
Antiquitatum Germanicarum Syntagma**

Paullini, Christian Franz

Francofvrti ad Moenvm, 1698

VI. Cunradi Evermot, Presbyteri Razeburgici, chronicon Episcoporum
Aldenborgensium in Wagria, notulis illustratum & editum à C. F. P.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44860

CUNRADI EVERMOT,
PRESBYTERI RAZEBURGICI.
CHRONICON
EPISCOPORUM
ALDENBORGENSIMUM

IN WAGRIA,
norulis illustratum & editum

CHRISTIANO FRANCISCO PAULLINI.

ANNO
M. DC. XCVII.

(Y)

L.E.

L. B.

S. P. D.

Si nihil in historia purâ & illustri brevitate dulcius est, docente Cicerone in *Bruto*, Evermotius utiq; gratias laudesq; merebit publicas, Præsulum *Altenburgensium* vitas succinètè enarrans. Diu latuit Conradus iste squalore obductus in schedis Avi mei materni M. Francisci *Uranii*, Ecclesiastis in burgo crucis ad ripam Vierræ, Viri piè docti & Antiquitatum Germaniæ amantissimi. Sed nunc prodeat, fortunamq; suam, si quâ dignus sit, reverenter habeat. Est & hoc, judice *Reinero Reineccio*, in præloquio suo ad *Ditmarum Merseburgicum*, cum utilitatis fructu coniunctum haud pœnitendo, profecta ab aliorum industria id genus monumenta, si forte lateant, proferre in lucem, quemque inde contraxere sicutum, conveniente limâ detergere atque expolire. De autore codicilli non est, quod specialiora à me expectes. Hoc unum scio, in agro Lyneburgico natum & educatum, fuisse Virum doctum ac religiosum, & vixisse adhuc circa AC. MDLXI. Ceterùm vale feliciter! Isenaci d. XXVII. Aug. anno MDCXCVII.

SEmper amas fracidis Veterum impallescere chartis,
testis erit facti Wagria vasta tui.

Nomen inauditum fuit haetenus *Everemotus*,
ast tua penna *Virum* fecit in orbe novum.

Faustæ quisquiliæ! felices denique fordes!
hunc quæ thesaurum posteritatis habent.

Præsulibus dum das *Altenburgensibus* ævum,
ipse Tibi vitam sic sine morte dabis.

Quod spondet amicus Amico
Jacob van Düren, JC.
CHRO.

CHRONICON EPISCOPORUM ALDENBORGENSIVM.

† + †

Intra omnes gentes Septentrionales nulla unquam fuit durioris cervicis, & in cultu suo idololatrico contumacior, quam Slavica. Aliquot ab hinc seculis, solius Dei gratia, (cujus nomen in secula benedictum!) *indoles Slavica genit.* verbum ejus passim per Germaniam & alias nationes prædicatum fuerat, Stormaros etiam & Holzatos misericordia Domini per Karulum, Excel-sissimum Regem, ad fidem tractos illuminaverat, isti tantum Dæmonum cultores aures & oculos suos pertinaciter occludebant, satanico suo servitio constanter addicti. Irreperat quidem Karuli tempore tenuis & obscurus radius cœlestis luminis in Wagriam; at extincto Rege, & ille extinctus est, ut Slavi ultra CCC. adhuc annos, à tempore illucescentis Evangelii, sine Deo, sine gratia, sine ulla spe salutis in tenebris manserint. Quot millions animarum Sanctissimi Viri, & Septentrionis Apostoli glorioſissimi, *Ansgarius, Rimbertus,* & multi alii, doctrinâ & miraculis ad veram fidem perduxerunt, qui lanè in Slavia etiam non fuerint otiosi. At nihil prorsus efficiebant apud obstinatos inimicos Dei. Uti igitur Deus ex ineffabili misericordia ad conversionem Saxonum Karulum excitabat; ita ad instruendos & salvandos Slavos Ottонem animavit motu plus quam heroico & planè divino. *Caroli M. & Ottonis I. zelus.* Sicut verò ille sine gladio duram gentem emollire non poterat: ita huic sine ense non dabatur progressus. (a) Quot labores, pericula, molestias, exercitus, sumtus uteque impedit & consumxit pro salute errantium animalium, ut certè nec Saxonia nec Slavia sanctissimis Imperatoribus dignas unquam rependerit gratias. Justum & pium forer, imagines utriusque in omnibus facellis, claustris & templis, ad perpetuam rei memoriam, suspendere, ut populus quotidiè ad preces & suspiria pro salute eorum æterna stimularetur. Omnia enim Deus per tantos effecit Heroës. Omnis eorum intentio, unicum votum, omniumque præliorum primarius

(Y) 2

finis

(a) nisi Ottonis gladius formidabilior fuisset, quam divinae ultioris censura, non tam citè cervices inclinarent, Kranz. L. III. Metrop. c. 30. ideo Ad. Brem. L. II. c. 14. est omnium Septentrionalium nationum dominus.

finis lucrum erat animatum. Ideo gratissimi Reges solum Deum heredem instituebant, reddentes ei, quas tanto sudore acquisiverant, provincias. Recte igitur uterque re & nomine dicitur *Magnus*. Sit memoria eorum in benedictione sempiterna. Ut autem porrò cuncta honeste, decenter & religiosè procederent, & nullibi aliquid saluti hominum deesset, oves ad ovile reducetas certis Pastoribus commisit *Otto*, & in variis terris sex fundavit Episcopatus, qui sunt :

<i>Episcopatus ab hoc fun- dati,</i>	I. <i>Havelbergensis</i> , fundatus anno DCCCCXLVI. cuius primus Pastor & Provisor erat <i>Udo</i> , seu <i>Dudo</i> ,
	II. <i>Aldenborgensis</i> - - - DCCCCLII (DCCCCXLVIII) --- <i>Mako</i> ,
	III. <i>Brandenborgensis</i> - - DCCCCLX. - - - <i>Detmarus</i> ,
	IV. <i>Mersborgensis</i> - - - <i>Bozo</i> ,
	V. <i>Misenensis</i> } DCCCCLXVIII. (b) - - <i>Borkhart</i> .
	VI. <i>Cizenensis</i> , seu <i>Numburgensis</i> } (c) - - - <i>Hugo</i> .

Ut autem major firmitas & tutior in Episcopis ordinandis esset opportunitas, Archi-Episcopatum quendam, ad quem negotia & controversias suas, si quæ exortæ fuerint, quasi ad caput referre valeant, eis constitui & præponi communis deliberatione in S. Synodo Ravennensi anno DCCCCLXVIII. statuit. Erexit igitur eam in confinio Saxonum Slavorumq; supra ripam fluminis Albiæ in *Magdeborg* in honorem Dei & S. Mauricii, eiisque totam Slaviam, & prænominatos Episcopatus, excepto tamen *Aldenborgensi*, quem Archi-Episcopo Hammaburgensi reservabat, ut viciniori, pio zelo subjecit. (d) Et licet *Brandenborgensis* & *Havelbergensis* antea Moguntino Archi-

Episco-

(b) alii habent 969. (c) Paul. Lang. in chron. Citz. circa init. p. 755. edit. Pistorian. putat, Misenensem, Mersburgensem, Cizenensem, & Havelbergensem Episcopatus uno codemq; anno (968.) iudic. XI. , Regni Ottonis I. XXXIII. Imperii autem VI. fundatos, & à Joanne XIII. confirmatos, eodemque anno ipso natali Domini dictos Praesules quatuor per Adelbertum, Monachum Trevirensim S. Maximini, tunc Archi-Episcopum Magdeburgensem, anno ordinationis sua secundo, simul consecratos fuisse. Consernit Gobel. Persona Cosmodr. æt. VI. c. 48. modò quod annum regni Ottonis XXIV. imperii IX. habeat, inquietus: ceteri duo, qui his additi etiam, sunt Brandenburg. (Ditmar.) & Posnaniensis (Jordanus) prius consecrati. De Misenensi, Mersburg. & Cizeni idem asserit Ditmar. L. II. ehort. p. 29. Havelbergensem vero prius consecratum dicens. Idem autem Ditmar. l. c. Adelbertum anno 970. XV. Kal. Nov. Apostolicâ autoritate promotum ait. Quod si ita sit, ipseq; secundum Lang. laudatos Praesules anno ordinationis secundo simul consecratis, exsurget annus 972. (d) Ad Brem. L. II. c. 7. & ex eo Helmold. L. I. c. 11. cum Crummedyk. in init. chr. Lybecensi. quiaq; suffraganeos Magdeburgensi dat, Mersburg. Citz., Miseneni, Brandenburg. & Havelberg. Eundem numerum habet Kranz. L. II. Vandal. c. 30. at L. IV. Sax. c. 14. tecens et sex, addens cum Gobel. l. c. ex Ditmario Posnaniensem, seu Potenensem. Quia in situ Lubucensem translatus, non enunciatur; id tamen pro comperto habet, Lubucensem è Polonia in diuinam Brandenburg. esse translatum. Voluit equidem Otto I. Ecclesiam Aldenborg. Magdeburgensi, ob gentis cognitionem, submittere, sed Adelodus Hammaburg. suam esse maluit, quod terminus Ecclesiae sua antiquis Imp. privilegiis circumscripsus foret. Kranz. & Helmold. l. c.

Episcopos subditi fuerint, tunc tamen, iussu Imperatoris, à vinculo obedientiae istius absoluti fidem & obsequium *Magdeburgensi* promiserunt. (e) Viteis igitur & conversis partim Slavis, (f) rebusque Imperii alibi justè & ritè dispositis, cultum divinum Otto maximè gestiebat instituere & ulterius promovere in Wagria, ejecto abominabili dæmonum cultu, cui omnis terra pertinaciter haec tenus adhæterat. Placuit Principi Maximo, tūm ob loci commoditatem, & portum, qui ibi erat navigabilis, nec non propter jucunditatem, salubritatem, terminus totius Slaviæ & caput gentis *Stargardia*, (sic incolæ vocant, Saxones *Aldenborgum*, seu Oldenburgum, Dani *Altenburg*.
Brandehuys.) ut sedem ibi formaret Episcopalem, & cathedralm stueret in honorem Dei & S. Joannis Baptista, præidente Ecclesiæ Hammaburgensi & Bremensi *Adaldo*, sancto Viro. Dives urbs erat & ampla, cives animosi & bellicosi, & habitaculum ibi Principum Slavorum. Wagriorum, enim, Obotitorum, Kyssinorum, Polaborum, (g) aliorumque longius dissitorum populorum Domini ut potentes, sic feroce, propter latissimas terras, quæ sub jugo eorum erant, palatia inibi multis annis habuere. Ex hac civitate perpetuò excursantes, contra Danos & Saxones, qui ab hoc & isto latere vicini erant, pro superstitione & libertate sua preliabantur, (h) seu iudicata iis ab eisdem bella furiose propellebant, ad cædes & rapinas nati. Moliores autem postea per victoriam Ortonis facti, magna eorum pars, abjectis idolis suis, veram fidem amplectebatur, exstructis ubique non tantum templis, claustris & oratoriis, sed etiam oppidis & villis, ut planè formosiorum acquireret faciem Wagria à Dei vero cultu. (i) Maximus autem, ditissimus & latissimus Episcopatus hic *Aldenborgensis*. Subdidit enim Otto primo Pastori *Markoni* totam Wagriam, (k) cum omni Obotitorum (l) terra, à terminis Holzatorum usque ad fluvium Panym & urbem Desmyn, nec non usque ad civitatem *Heidibum*. Sic enim veteres vocabant Slesvich. Non est in vicinia amplior parochia, quam nostra olim fuit. Genuit illa tres alias magnas Diœceses, *Slesvrichensem*, cuius parit *alias* primus pastor erat *Haroldus*, (m) *Razeborgensem*, ubi primò docuit *Aristo Diœcesis*,

(Y) 3

Hiero-

- (e) conf. narratio fundationis Eccles. Magdeburg. à Meibom. annal. Witteck. annex. p. 112.
 (f) vid. Helmold. l. I. c. 9. (g) Wagrii hodie sunt Lubecenses & Aldenburgenes, Obotti ri Meklenburgenses & Sveriacenses, Kyssini Gutzovienses & Gryphisvaldenes, Polabi Ratzeburgenses, (h) Helmold. l. I. c. 12. (i) Idem l. c. (k) Wagria tunc omnis iste tractus erat, qui inter Travam, Svalam & Suentinam amper, deinde à septentrio ne & oriente mari Baltico Lubecam usque concluditur: quæ terra nostrâ ætate msgam Hollatice partem constituit. Nam Lubecam, Segebergum, Oldeslœam, Plönam, Niestadium, Lükenburgum & Altenburgum complexus est. Bangs. in not. ad Helmold. l. I. c. 12. p. 34.
 (l) in MS. erat Oberit, (m) Ad. Bremen. l. II. c. 2. p. 42.

Hierosolymitanus, & Mekeleborgensem, cui primū p̄fiebat *Joannes*, monachus Scotus, Ordinis S. Benedicti, dans unicuique largissimam dotem. Ut verò liberalissimus Rex omnis gratiæ & beneficentia cumulos in *Aldenborgensem* Ecclesiam, ejusque Antistites, transfudisse videbatur: (n) ita hi vicissim erga Principes, seu Regulos in Slavia, & populum eorum benigni semper extitere. Dabatur iis, ut darent aliis, sicque facilius ad gremium Ecclesiæ traherehatur. (o) Durissima enim gens solā prædicatione flecti non potuit. Necessum igitur erat, ut p̄emus subinde allicerentur obstinatissimi animi.

I. MARKO.

Primus igitur Pastor, seu Pontifex *Aldenborgensium* & simul *Slesvichenium* erat *Marko*, (p) Vir humilis, devotus & zelo servens. Hic vineam suam in nomine Domini ingressus plantavit, rigavit, conquisivit operarios undique, & Dei benignitate etiam invenit, paucos licet, tamen strenuos, non cessans, donec spine producerent uvas. Omne populum amplissimæ suæ prævisioni in animam commissum usque ad urbem Demimyn ipse baptizavit, docuit, monuit, & nutantes in fide fideliter confortavit. Nullus dies, nulla abiit hora, quā non aliquid Deo lucratus esset. Si ergo gravissimum & laboriosissimum ejus officium inter incultas hæc gentes rectius expendas, facile judicabis, qualis & quantus fuerit ille. Quatdiu autem sederit, aut quō anno obierit, tacentibus annalibus ignoratur.

II. EGE-
VVAR-
DVS.

Secutus eum est *EGEWARDUS*, (q) consecratus à S. *Adaldago* Hammarburgensi, in conversione reliquorum Slavorum valde etiam industrius. (r) Omnes tulit labores, molestias, æstus & frigora. Bene tamen, quod nunc floruerit Christiana religio, Deo benedicente, in Wagria omni ex voto. Ædificabantur certatim à Wagriis, Obotritis, & Kyssinis templa & monasteria, vocabantur undique & fovebantur Presbyteri, monachi cum Sanctimonialibus, & dabantur iis nutrimenta sufficientissima in terra hac nostra nūc benedicta. Omnes villa & anguli resonabant hymnos & laudes Dei, ut piissimus *Otto* Imp. de super exultasse Deumque in cœlis glorificasse dicatur. Adeò crescebat indies religio, & omnia succedebant prosperè. Ac nisi ob intolerabiles vexationes & importunitates secularium, (qui deglubere, non tondere volabant

(n) Dabatur enim Pontifici annum de omni Wagriorum, seu Obotritorum, (i.e. Lubecensem, Altenburg, Mecklenburg, Sverinen!) terra tributum, quod pro decima imputabatur, de quolibet aratro mensura grani, & XL. resticuli lini, & XII. nummi puri argenti. Adhac unus nummus pretium colligentis: & præterea multa alia. *Helbold*. I.c. *Kranz*. L.II. *Vandal*. c. 32. (o) *Helbold*. L.I. c. 12. (p) *Marcus*, non autem accessit anno 970. ut *Bucelin*, scribit *German*, sac. P.I. p. 55. a. (q) *Egwardus*, *Eguardus*, *Egardus*, *Edvardus*, *Eduardus*, etiam *Evagrius*, qui primus Episcopus est *Adamo* Brem. L.II. c. 8. & 17. (r) Virum strenuum & Deo deditum oportuit esse, qui tam grandem Dei vineam acceperit excolandam. *Kranz*. L.III. Metr. c. 30.

lebant oves,) levis alioquin gens & lubrica ad defectionem permota fuisse. (f) quousque adhuc progredi potuissent Episcopi nostri? sub hoc *Egeryardo Sleewichensis Ecclesia à nostra avulsa est*, proprium sibi præponens Pontificem *Haraldum*, non sine damno *Aldenborgensis*, seu redditus, vel animas spectes. (t)

Successit *WAGO*, (u) Vir primarius, (w) vixitq; inter Slavos pri- III. *WAGO*. mūm satis tranquillè & feliciter. Soror ei erat valde formosa & pudica, quam Regulus Obotitorum *Billugus* mirum in modum deperibat, & *Wagonem* summoperè sæpius rogabat, ut daret eam sibi in conjugium. *Wago* rem hanc familiaribus suis exponit, qui, intuitu vitæ morumque *Billugi*, tantum non omnes dissyadebant, clamantes publicè: quid sibi velit rusticus iste & malè moratus homo cum lepida & honesta virgine? sibi similem quærat ille. Quæ res multum offendit *Billugum*, iram tamè compressit. Cùm verò unicè diligenter pueram, precibus tamdiu fatigavit Episcopum, donec consentiret. Peperit illa postea *Hodikam*. Quam elegantem virgunculam *Wago* bene eruditæ jussit in scholis, &, cum consensu Patris, etiam ante annos discretionis, in Abbatissam promovit in monasterio *Miklenborch*. Audiens hoc frater ejus *Mizela* frenduit, Patrique suo temeritatem crebriùs exprobavit, quòd contra mores patrios non tantum ex Alemannia duxerit conjugem, sed quoque filiam suam votis ligâsse monasticis. Quid alii hac de re judicarent, turpe esse dictu. Callidè tamen odium suum in Christianos dissimulabat. *Billugus* afflido filii sermone valde commotus & perturbatus clanculum meditari cœpit, quomodo *Hodikam* ex monasterio surriperet, & conjugem suam repudiaret. (x) Sed cùm Episcopus magnâ polleret auctoritate apud omnes, multosque potentes amicos inter Saxones haberet, rem hanc in commodius tempus distulit, satis gnarus, nec conjugem pelli, nec res Ecclesiasticas turbari, seu tolli posse sine publico tumultu & manifesto periculo. Vultum igitur leoninum in vulpinum commutavit. Venerat *Wago* publici negotii causâ in *Micklenborch*, eoque accessit *Billugus* eum nobilibus & ministerialibus aliquor. Ibi prolixè petiit ab Episcopo, ne Obotriti posthac tributum Pontificale (y) amplius solverent, qm̄ in potius ex speciali gratia permitteret, ut ipse id colligeret pro meliori sustenta-

(f) Principes incusat idem l.c. nescientes modum in imponendis tributis. (t) Sub Adaldo, Archi-Episcopo Hamburg., ab Ottone M. tres in Cimbria Episcopatus circa ann. 946. sunt fundati, & Metropoli Hamburg. subjecti, Slesvicensis scilicet, Ripensis, & Aarauiensis, quorum illi Haraldum, isti Liefdagum, huic Reginbrandum præfecit. Vid. Möller Hag. ad hist. Chersones. Cimbrie. P. II. p. 66. & Sexennio post circa ann. 952. abs Ottone M. Aldenborgensis electus est. (u) Wego, (vv) nobilis, Kranz, L. II. Vandal. c. 38. militari non infimo genere natus L. III. Metr. c. 38. (x) Mislaus sororem suam Hodikam è cœnobio extractam Bolislao Pomerano incestissimo sociavit conjugio, Chr. Slay. L. I. c. 15. (y) quo de vid. not. m. ad præloquium chron. hujus c.f.

sustentatione & educatione *Hodikæ* filiæ suæ: se contrâ offerre villas, quas voluerit ipse, in omnibus Obotitorum urbibus, iis solùm exc:ptis, quas Rex antea Episcopo contulerat. *Wago*, uti erat simplex & rectus, nihil doli tubesse autumnans facile consensit, & permutationi huic subscripsi, rediens postea ad *Wagrios* suos. Cùm verò *Billugus* una cum filio suo *Mizela* redditus ab Episcopo sibi traditos vastaret, distraheret, abalienaret, & nimis insolenter in omnibus cum singulis ageret, privando colonos equis, vaccis, ovibus, & aliis, acutiùs demum cernere cœpit Pontifex. Veniens igitur in terram Obotitorum, cuncta secundum ordinem examinando percepit non sine lacrimis civium. Monuit igitur *Billugum* amicè & humaniter, ut ab iniquis ipsis ausibus in posterum desisteret, colonosque in possessionibus suis quietos relinquere: peccâsse eum contra leges divinas & civiles gravissimè, nec effugere posse summam Regis indignationem pœnamque, nisi resipiscat ocùs. *Billugus* omnia pertinaciter negabat, culpam rejiciens in alios. Credidit loquacitati ejus *Wago*. Ille verò atrocius perrexit, peccata peccatis cumulans, cum omnimoda devastatione prædiorum villarumque Episcopi, etiam uxoris suæ malitiosa desertione. Omni enim dolo vexabat eam, donec injuriarum pertæsa ad fratrem *Wagonem* secederet. Inde omnium malorum scaturigo. Vergebant Ecclesia paulatim ad occasum suum. *Magnus Otto* abierat, reliqui *Ottones* gravibus bellis immersi, manus auxiliatrices afferre non poterant. Sic spes omnis in angusto, & fluctuans nostra navicula sine Rectore in vastissimo pelago omnium procellarum spolium erat. Bone Deus, quantæ molis fuerat Ecclesiam plantâsse in *Wagria*, eamque altius aliquantò provehere. Nunc in pejus ruunt omnia retròque sublapsa feruntur. (z) In luctu igitur finiit vitam suam Episcopus omni laude semper condecorandus. (a)

IV. EZICO. Conscendit post eum cathedralm *EZICO*, Vir Venerabilis & grandævus, (b) consecratur ab *Adaldago Hammaburgensi*. Et usque huc Slavi manserunt in fide & pace, etiam sub tributo, imperantibus Christianis Principibus *Mizela*, *Naccon* & *Sederich*. Ubique facella, oratoria & templa constructa, ampla etiam monasteria condita, vigente, Dei gratiâ, cultu ejus per totam Provinciam. (c) Verùm sub hoc Præfule rete ruptum est non ipsius, sed barbarorum culpâ. *Mistavvoi* enim, Princeps bellicofus,

(z) Sequitur noster ναστα ποδας chron. Slav. L. I. c. 14. quod totum exscripsit Kranz. L. II. Vandal. c. 38. & L. III. Metr. c. 38. (a) Vir totus religiosus, Chron. Lübecensis cit. (b) Vir Venerabilis valde & devotus, id. chr. (c) Slavia in duos deviginii pagos partita erat, qui omnes præter tres ad fidem Christi conversi sunt, Helmold. L. I. chron. Slav. c. 14. Ad. Brem. L. II. c. 18. Kranz. L. III. Metr. c. 41.

bellicosus, magnos faciebat motus, (d) irritatus tamen ab iis, qui volebant esse christiani. (e)

Vastatâ nunc Ecclesiâ cum universa Wagria, & *Ezicone* præ luctu & mo^re- *V. FOLCK-*
rore defuncto, omnia sursum deorsum volvabantur. Misit tamen Deus *WVARDVS.*
fidelem servum *FOLCKWARDUM*, (f) qui verò præter lacrimas &
suspitionem dare potuit amplius. Fluctus trudebat fluctum & motus mo-
tum. Cuique diei, imò horæ recens sua afflictio erat, volente ita Deo. In-
teriorum res Christianorum miserrimè peribant. *Mistavvoi* cum sociis suis
ignem & ferrum minabatur, quis poterat resistere? Ob tribula nimis severè
exacta sanctum Christianilmi nomen ferè extinctum, certè exosum & ma-
ledictum erat. Quæ poterat *Folckwardus*, egit, monendo, rogando, obse-
crando per Deum & omnes sanctos, ut modestius & mitius agerent. Deum
certò ulturum, si quæ in justè facta forent. Verum cùm nihil proficeret,
rebus magis magisque perturbatis & conclamatis, coactus est abire in Nor-
wagiam, quod etiam jusserat *Libentius Hammaburgensis*. Laudandus hic
zelus ejus & sanctus labor, non sine multorum æterna salute. (g) Veteris
tamen ovilis assidue memor, diu noctuque orabat. Reversus tandem ad
idem, cùm in pejori, quām reliquerat, statu cerneret, majori dolore ex-
cruciatus, accedente gravi morbo, ibidem exspiravit. Preces ejus quo-
tidianæ fuerunt:

Misericors Domine. Ex justo quidem judicio abstulisti, quam ex gratia
*plantaveras, Ecclesiam, sanguine tuo pretioso redemptam. Sed respice nos miseri-
ros & miserere tandem nostri propter nomen tuum in secula benedictum. Sic*
cantabimus Tibi canticum novum hic & in aeternum.

Suffectus ei est *RIMBERTUS*, (h) bonus Pastor, sed sine ovibus. *VI. RIM-
BERTUS.* Voluit quidem dispersas congregare, & munere suo fungi, verū obstante crudelitate hominum nihil potuit. Commendans ergo vias suas Domi-
no, in spe & silentio, ut potuit, vixit.

(Z)

Pedum

(d) Loc. jam eit. (e) Tunc (mortuo Ottone M.) Slavi à christianis judicibus plus justo
compresso, excuso tandem jugo servitutis, libertatem suam armis defendere sunt coadi.
Principes autem Winulorum erant Mizzidrog & Mistavvoi, quorum ductu sedatio in-
flammata est. His ergo ducibus Slavi rebellantes, totam primò Nordalbingiam ferro
& igne depopulati sunt. Deinde reliquam peragrantes Slaviam, ecclesias incen-
derunt, & ad solum usque diruerunt. Sacerdotes autem reliquosque Ecclesiarum Min-
istros variis enecantes suppliciis, nullum trans Albiam christianitatis vestigium edique-
runt. Apud Hammaburg eo tempore ac delinceps multi ex clero & civibus in captiu-
tatem ducti sunt, plures etiam interficii propter odium Christianitatis. Add. Helmold.
L. I. c. 16. & chron. cit. Lubec. (f) Kranzio est vir Dei zelum præfervens, L. III. Metz.
c. 43. Vir magnæ perficationis, Lubec. chron. dict. (g) Vid. Adam. Brem. L. II. c. 52.
(h) Rombertus, Rembertus, Reimbertus & Regnibertus, Helmold, L. I. c. 17. Adam.
Brem. l. c.

VII. BEN-
NO.

Pedum nunc traditur *BENNONI*, Sancto Viro & prudenti, (i) ex choro Ecclesiae Hammaburgensis assumto. (k) Hic ingenti Dei gratia fatus instaurare cupiebat Ecclesiam dirutam, inque ea collapsum & extinctum protersus DEI cultum. Cum verò omnes possessiones, ab Ottone & aliis fidelibus Christianis sibi & Fratribus suis ex pia eleemosyna liberalliter olim traditae, in manus secularium pervenissent, ut nihil inde subsidii sperare liceret, quisque enim profanus alienum pro suo reputabat, totam rem justâ querelâ exposuit Duci Saxonum *Bernarto*, quod scilicet Wagri, Obotriti, & reliqua Slavorum gens, subtractis omnibus Ecclesiae facultibus, sacra stipendia dare reniterentur, nihilque adeo supereret, unde cum suis vivere posset. Convocati Principes de inquis tributis & nimiis exactiōibus mæstissimâ voce conquerentes inopiam & impossibilitatem suam ostendunt pleniū. Monuit tamen *Bernartus*, ut saltem ex qualibet domo, seu exigua vel eximia fuerit, in universa Obotitorum provincia duo nummi pro sustentatione Cleri posthac solverentur, idque multis precibus vix tandem obtinuit. Interim *Bozovv* (l) & *Nezenna* (m) cum reliquis possessionibus, sed in Wagria saltem, *Bennoni* pro viatu & amictu redditæ sunt. Promiserant quidem Slavi coram facie Regis omnia cetera, ad Episcopum pertinentia, fideliter restituere, sed mera verba dabant & plus nihil. *Bernartus* etiam, turpissimum avaritiæ mancipium, Slavos tot & tantis tributis quotidie emungebat & exhauciebat, ut Dei, religionis, Sacerdotum penitus obliviscerentur. Impiæ istæ exactiones primaria causa sunt, quod florentissima olim & ferventissima religio in Wagria extincta sit. Sapienter Apostolus (n) avaritiam omnis mali radicem vocat. Cum itaque scopum piè sibi præfixum, ob res publicas & privatas maximè turbatas & attritas, contingere, aut cum Fratribus suis in antiqua Sede subsistere non posset *Beno*, mœroris plenus ad *Barevvardum* Hillesheimensem se contulit, qui benignè exceptit hospitem & exulum, de bonis Ecclesiae suæ omnia necessaria ei suppeditans. Fundaverat S. Præful monasterium quoddam in honorem & memoriam S. Archangeli *Michaëlis* pro monachis Benedictinis in septentrionali urbis suæ parte. Cum igitur dedicationis festum solenniter indictum esset,

rogatur

(i) Magazæ devotionis, Helmold, lib. cit. c. 18. Christi confessor Id. J. c. Kranz, L. II, vñdal. c. 43. vir egregius & magnæ sanctitatis cum industria, L. III. Cherr. c. 51, homo prudens & magnæ industriæ, chr. Lubec. cit. (k) Bucelin in annal. German. ad ann. 1067. vocat monachum Hildesianum, (l) de hac villa legi merentur notæ Bangertii ad L. I. chron. Slav. c. 14. p. 44. B. (m) quæ villa est ad Trayam sita, non procul à Pronsterp; hodie Gnißow dicta, (n) I. Tim. VI. 10.

rogatur Benno, ut sinistrum Ecclesiae latus dedicaret. Quod ille cum gaudio facturus, licet valetudinarius, ad sacrum se accingit actum, verum immensa multitudo populi, partim ex devotione, & sub spe obrinendarum indulgentiarum, partim quoque ex novitate & cupiditate peregrinum visendi Episcopum, turmatim accurrens, sanctum Virum adeò compressit, ut paulo post diem obiret supremum. Jacet in septentrionali ejusdem monasterii Ecclesiae latere. (o)

Substituitur ergo MEIGNERUS, (p) consecratus à Libentio Ham- VIII. MEIG-
maburgensi, hujus nominis secundo. Quamdiu præfuerit, nescio. (q) NERVUS.
Hoc certum est, quod fidem & diligentiam suam in restauratione Eccle-
siae vastatæ pro omnibus viribus suis constantet impenderit, sed duran-
tibus tributorum & vectigalium gravissimis gravaminibus frustra actum
est, quicquid ab eo factum est. (r) Eos autem, qui in fide catholica per-
manserant, confortavit in Domino verbis & literis. Adeò sordida
Saxonum avaritia maximum Evangelii cursum ex permissione divina per
plurimos annos sufflaminavit. (s)

Intrat post eum miserrimam Ecclesiam ABELINUS, sed eodem IX. ABELI-
cum successu, inque pari rerum statu. Exiguas Wagriæ res quadante- NVS.
nus hinc & inde sustinere, res tunc erat difficilima, ampliare eas, ob
pertitaciam populi, profus impossibile. (t) Spes tamen nunc melior
quam antea aluit mortalium pectora, Godescalco cultum divinum strenue
promovente. (u)

Vocatur nunc EYZO, monachus Ordinis S. Benedicti. Restaura- X. EYZO.
tus haecenus fuerat sanctus Dei cultus indefessâ operâ & piâ munificen-
tiâ Sancti Godescalci, ut cuncta procederent ex voto. Sed non diutur-
nam erat hoc gaudium à Deo nobis factum. Filii enim Belial, ex justo
Dei judicio, pium zelosumque Virum unâ cum sacerdote Ebbone, &
multis aliis, tam clericis, quam laicis, propter fidem catholicam quam
magno zelo propugnaverat, in urbe Lenzen ad ipsum altare, inter de-
votissimas preces, crudeliter occiderunt. (w) Nec hic substitut furor &
ferocia barbarorum, sed per totam Provinciam magno impetu diffusa,
omnes Dei confessores pecudum more sine discrimine trucidavit. Adal-
bertus Hammaburgensis magnâ potentîâ & gratiâ apud Henricum Impe-
ratorem & Romanum Pontificem Leonem fulgens, cuius Legatus erat,

(Z) 2 sorte

(o) Conf. chron. Lubec, cit. Helmold. I. d. Kranz. L. II. Vandal. c. 43. & L. III. Metr. c. 51, nec non Reutelii Hilleshem. in vit. Berwardi, (p) Meinerus, Meinherus, Meinherius, Meynhartus, Meinardus, Reinherus, (q) Kranz. I. c. c. 44. Præsu-
latum ejus brevem conjicit, (r) Id. L. IV. Metr. c. 17, (t) chron. Slav. L. I. c. 19.
(s) Kranz. loc. jam cit. (u) Id. lib. cit. c. 39. Helmold. L. I. chron. c. 20. (vv) Vir
omni ævo memorabilis, chron. Slav. L. I. c. 19.

sorte autem suâ & venerabili dignitate parùm contentus , titulum & potestatem Patriarcha ex arrogantia affectabat , volens sibi subditos habere duodecim Episcopatus. (x) Effecit igitur lenociniis suis, ut magna, ampla & opulenta Diœcesis nostra in tres alias divideretur , in Aldenborgensem , (nunc Lubecensis dicitur,) Razeborgensem , & Meklinborgensem , (Sverinentem postea) quod non est laudabile. (y) Filiae enim devorârunt matrem suam. Facilis erat omnibus & liberalis, ideo multi ob fidem pulsi quotidie ad eum , ceu ad asylum suum , fessantes, largiter alebantur. Inter multos erat Ezyo noster, quem in sedem Abelini reposuit , Joannem Scotum verò , qui adjutus à Godscalcò multa millia hominum è tenebris ad lucem veritatis perduxerat , Episcopum fecit in Meklinborg , Ariftonem verò exulem Hierosolymitanum in Razinborg. Sed in hoc publico Slavorum tumultu , qui cum sue ad volutabrum suum , veterans iste Joannes gloriosè martyrisatus est. (z) O quam pretiosa mors justi in oculis Domini ! Hoc me cruciat , quod maledictus populus sanctissimum capit ejus diabolico suo Numini Radegasto (a) immolaverit in idololatrica civitate Rethra. (b) Sic omnes ad gentilismum relapsi , nec Deum aut sanctos ejus curâtunt , nec aliquis à furore eorum tutus , qui nomen Dei professus esset. Fuit igitur ovile Aldenborgense , ut Meklinborgense & Razinborgense , sine Pastore & ovibus (heu ! dolor) annis quatuor & octoginta. Habebat Ezyo capellatum , monachum Ordinis sui , ex vivario peregrinorum , (c) qui in turbulentio hoc reium statu inter barbaros propter Christum multa passus est tormenta. In exilio demum venit ad Abbatem Herosfeldensem , qui benevolè habuit virum devotum. Ibi Henrici IV. filium

Con-

(x) Id. c Kranz. L. IV. Metr. c. 40. (y) Diploma vide in Antiquit. Brunsvic. edit. Mader. prim. 121. (z) Episcopus senex cum ceteris Christianis in civitate Magnopoli servabatur ad triumfum. Ille igitur pro confessione Christi fustibus caesus, deinde per singulas Slavorum civitates ad ludibrium datus , cum à Christi nomine flecti non posset , truncari manibus ac pedibus in platea corpus ejus projectum est. Caput verò defecatum , quod pagani conto præfigentes in titulum victoriae Deo Ivo Redigast immolaverunt. Ad. Brem. L. IV. 11. Chr. Slav. L. I. c. 23. exq; iis Kranz. L. IV. Metr. c. 43. & L. III. Vandal. c. 4. (a) Radegastus , celebre Obotritorum numen , totus in urbe Rethra in fano suo amens stabat , tunc Helmoldo L. I. c. 2 & Ad. Brem. L. II. c. 11. capillis capitis avicula dispassis alis inhærebar. Pectori tauri caput nigrum , gentis insigne additum , qui dext. à fulciebat ; sinistrâ bipennem jaεtabat. Imaginem ejus ex chi. Saxon. dedit Bangert. in not. ad L. I. c. 52. p. 126. Coef. schedialma D. Masii de D1. Obotritis præcipue Radegasto , cum horis Andri. Borrichii , Hafn. 1688. & Sagittar. Comment. de Bardeviso c. 2. §. 20. seqq. (b) Kranz. intelligit urbem Stangardiam L. IV. Metr. c. 43. & L. III. Vandal. c. 4. ultra Panim. Denorat enim Stangard magiam , nobilem , & antiquam civitatem . Addenor. Bangert. ad L. I. c. 2. p. 13. B. (c) ita Murbachium dicitur Bucel. Germ. fac. P. II. p. 63. a.

Conradum anno MLXXIV. baptizavit Eyzø. (d) Sit memoria ejus in benedictione & anima in pace!

Nunc ad *VICELINUM*, quem alii *Viscelinum* & *Wiscelinum* ap- XI. *VICELINVS.*
pellant. Natus iste in Quernhamale ad Wisura in parochia Mindin. *Rot-*
gerius, Canonicus & Presbyter ibidem, primam ejus pueritiam rexit & fle-
xit, singularis ejus benefactor. Deinde in castro Eversten à nobili Matrona
& Comitissa loci mensam liberalem habuit, utroque parente jam orbatus.
Oportebat eum preces & meditationes spirituales quotidie prælegere devo-
tissimæ Dominæ, idè in pretio habebatur ab ea. Traditus disciplinae
Presbyteri D. Blasii in castro non adeo magnos fecit progressus. Hebes ei pri-
mo ingenium & tardior memoria, ideoque nimis lente cum eo festinandum
erat. Sacerdos autem illius pertæsus parvam impendebat curam, putans, ex
hoc ligno non posse sculpi Mercurium. Examinatus aliquando, ut ludi-
brium fieret aliis, & interrogatus, quos libros in patria degustasset? respon-
dit, Achilleidem Statii. At cum nihil amplius sciret, cum risu exceptus &
mordaci cachinno. Quæ res in pudorem eum conjecit, ut clam abierit Pathe-
brunnam, ubi studia & artes liberales diligentius tractabantur, cum Magister
Hartmannus fideliter erudiret. Hic majorem animum ad studia applicans,
chartis diu & noctu impalluit, etiam cum dispendio valetudinis suæ, tantumq;
divino opitulante Numine, effecit, ut ex discente fieret docens, ipseq; consti-
tueretur Collaborator, seu Commagister Præceptoris sui Hartmanni in schola
Pathebrunnensi. Sic docendo didicit, assiduus in pietate, & industrius in omni
labore, conversatione laudabilis, modestia & candore singulari præstatis.
Cum aliquando in festo D. Nicolai, patroni sui primatii, in capella S. Brigitæ
devotionem suam cum aliis haberet, angelicas modulationes audivit, & qui-
dem has: ita: S. Nicolaus triumfat: ita, triumfat. Ex Pathebrunna cum consensu
fuerum verit Bremam, ubi etiam officio functus scholastico, ejusque pietas
& doctrina specialiter grata erat Fretherico Archi - Præfuli. (e) Postea cum
discipulo suo Thiatmaro Saxone in Franciam profectus est, altiorum majo-
rumque studiorum gratia. Audivit ibi sanctos & doctos Viros, inter quos lau-
dabat tempore Anselmum & Rodolphum. Post triennium redit Bremam,
sed non diu mansit ibi, cum sanctitate Northberti, Archi-Episcopi in Mage-
beborg, allectus ad eum veniret, qui Presbyterum consecravit probum *Vi-*
celinum. Cumque vita Apostolicæ fervore arderet Vir zelosus, numque de-
siderium exponeret Northberto, maximè confirmabatur ab eodem. Ma-
nifestavit id quoque Athalberoni Bremensi, qui gavilus in Domino, quanta
res sit, saluti aliorum invigilare, plenius addidit. Missus ergo ab eo cum

(Z) 3 duo-

(d) vid. Lamb. Schafnab. ad hunc ann. (e) vid. chron. Bremen. V Volteri apud Meibom. T.
II. rei. German. p. 49. scq.

duobus *Liudolfis*, quorum alter ex Ferden, alter ex Hilleshem erat, uterque autem Presbýter, ad *Henricum*, Slavorum Principem, fide Christianorum imbutum, & bonos operarios in vinea Domini maximè experentem. Grati & accepti erant *Henrico* hi Missionarii, quos benevolè exceptit, & in propaganda fide illis viriliter adstitit. Ipso autem defuncto, omnia heu! conturbabantur, collapsâ religione, quaë basis est omnium hominum salutis. Ut tamen solatium haberet *Vicelinus*, & sustentationem, ab *Athalberone* cum aliis mittitur in *Faldern*. Hic precibus, jejuniis & asperiori vita deditus non otiosus delituit, sed totam peragrans provinciam, verbum Domini prædicavit magno zelo & fructu, lucrum animarum omnibus anteponens thesauris ac delitiis. Verum licet optimum ubique spargeret semen, Satanás tamen zizaniam suam superaddidit. Cùm verò opus Domini tam strenue, tam fideliter procuraret, convertendo, confortando, baptizando, etiam Dominus cum & per eum mirabilia fecit. Allecti sunt constantiâ & fervore *Vicelini* alii probi Viri, munera Apostolici cupidi, ut conjunctis animis & connexo labore res succederet prosperius. Ita Evangelium ultra octoginta annos suppressum & eradicated repullulare & reflorescere cœpit in toto Wagria. Sed quas molestias, labores, pericula, & injurias *Vicelinus* cum focus suis tulerit, non facilè dicam. Mox enim pulsi, aliisque modis terribiliter vexati, animos tamen non mutarunt, sed palmae instar contrâ audientiū ibant. (f) Animadverterat Vir religiosus & planè spiritualis, populum ferociorem sine insigni Principis auctoritate & metu pœnarum non posse frenari aut contineri. Adiens ergo Lotharium Regem, tunc agentem in *Barduvvich*, suasit & persuasit, ut castrum ædificaret in monte *Ehlberg*, quem postea melioris ominis causâ montem victiarum, Segberg, vocarunt. Ad hujus radicem templum condidit, (g) cui sex oppida & amplias possessiones dedit, *Vicelino* autem totius Slavica gentis supremam curam & inspectionem. Sic post triginta annorum perpetuas molestias & durissimos labores, post tot certamina & victorias, favente divina gratiâ partas, in senio suo *Vicelinus* siebat Episcopus Aldenborgensis. Sedit in cathedra sua quinque annos & novem hebdomadas. Tertio dignitatis hujus anno paralyti in *Faldern* tacitus, non poterat amplius, quod voluit, in sanctissimo munere ritè explere. Bene tamen egit singula & laudabiliter. Obdormivit in Domino pridie Idus Decembbris Anno Chri-

(f) ideo durus barbarorum malleus dicitur in chr. cir. p. 50. (g) literas fundationis post Bangert. in not. ad L. I. chr. Slav. c. 52. p. 129. dabit Sagittar. in Bardevice hoc c. VI. §. 3.

Christi MCLIV, & requiem invenit in Ecclesia Falderensi, quia cathedralis tunc nondum erat reparata. Ante & post mortem multis claruit miraculis. Hæc pauca sufficiant. Totam enim vitam & omnia merita Venerabilis Episcopi ordine narrare, peculiare requirit volumen. Verum quæ ego scienter reticui, habebis apud alios; quos inter mihi placet Bor-
chardi de Plexen, (h) Com-Presbyteri mei, vita Vicelini, eleganter compo-
sita. (i)

Postremò occupat Sedem Aldenborgensem *GEROLDUS* ex Sue. XII. GE-
via, licet alii (k) eum nobilem Bayarum faciant, qui in civitate Brunsl. *ROLDVS.*
vñch apud S. Pétrum & Paulum scholæ Magister fuerat, & laudabilis
vitæ Probus enim & doctus erat: (l) cupiebat primum fieri monachus Or-
din. Cisterc. in cœnobio Riddageshuso, (m) sub fratre suo *Cunradu*.
Verum providentia Dei ad majora Eum reservarat. Mortuo enim *Vice-*
lino, admirabili Viro, *Heinricus Leo*, Bavariae & Saxoniae Dux, qui
valde aestimabat Virum ob doctrinam & sanctimoniam, (n) consentien-
tibus omnibus aliis, anno MCLIV. in hanc vineam evocavit. (o) Sed
Hartevicus, Archi-Episcopus Bremensis, consecrationem ei denega-
bat, imò alium in ejus locum obtrudere conabatur. Quod cum re-
sciret Dux *Heinricus*, tunc in Italia morans, ad se venire jussit *Ge-*
roldum. (p) *Hartevicus* sinistra quæque suspicans, scripsit Papæ *Adria-*
no IV. rogans, ut ab actu consecrationis abstinaret, sibi enim, ut Me-
tropolitano & ordinario, eam competere. Et sanè repulsa primò tulit
Dux pro *Geroldo* intercedens, mox tamen animi sententia mutata fe-
cit Summus Pontifex, quod rogaverat *Heinricus*, & in Episcopum or-
dinavit *Geroldum*. Hinc odio inflammatus Bremensis, nescio quæ ver-
ba minarum plena protulerit. Tandem verò placatus, mitius & sa-
nius loqui cœpit. Veniens autem bonus Antistes ad Ecclesiam suam, in-
venit eam valdè depauperatam, adeò ut non essent necessaria vitæ
sustentacula vel ad unicum mensem. *Faldera* enim post transitum B.

Vice-

(h) forte à patria ita dictus fuit Butcardus. Erat autem in pago Rhiustri (quo de Cl. Meibom. de pagis Germ.) villa, dicta Pleccazze, hodie Blexen, locus eorū
talis Villehadi, primi Archi-Episcopi Bremensis. Vid. Ad. Brem. L.I. c.XI. VVinkelmann. L. II. VVestfal. c. 5. p. 281. seq. (i) ita: quæ succinctè hic tradit Ever-
nor, latissimè explicat Helmold. chr. Slav. L. I. c. 42. seqq. cuius titulus arat Kranz.
L. III. Vandol. c. 32. & 39. & L. IV. c. 1. 9. 14. 15. 18. 19. 20. L. VI. Metrop. c. 13.
14. 15. 16. 17. 18. & in Saxon. passim. Add. chron. Schauenb. edit. Meibom. chr.
Lubec. Crummedyckii. Bangert not. ad Helmold. Möllerius IIagog. ad hist. Cheri-
sones. Cimbri. P. IV. c. 3. &c. (k) ut Kranz. L. VI. Metr. c. 38. & 43. (l) scienziā divinarum
Scripturarum adeò imbutus erat, ut neminem in Saxon. videtur habere parem.
Helmold. L. I. c. 79. (m) Vid. Meibom. chron. Riddageshus. (n) Helmold. l.c. (o) con-
trariatur hic annus inscriptioni Ecclesiæ cathedralis Lubec. Vid. not. Bangert. ad
Helm. l.c. (p) l.c.

Vicelini se submiserat Ecclesiae Hammaburgensi. *Bosau* tantum inserviebat adhuc in opere Antistitis, ipsa egena & pauper. Igitur ad Archi-Episcopum proficiscitur, honestum victimum & amictum ab eo petiturus. Qui licet primo congressu durum & immitem se praerberet, amicitia ramen demum restabilita est inter utrumque. Regressus itaque cum *Cunrado* fratre in *Wagriam*, fidem christianam magno zelo & fervore praedicabat, eradicatis lucis, omnique paganorum pestilitate, quantum in se erat, extinctâ. (q) *Heinricus* verò Dux precibus *Geroldi* stimulatus, eā, quā polluit, auctoritate Imperiali, (r) anno M^o LXIII. cathedralm *Aldenborgō* translulit Lubeccam: ubi constitutis XII. Canonicis, secundūm numerūm Apostolicum, nobilis & devotus Comes *Adolphus* (s) reditus & bona iis attribuebat. Decessit autem *Omega* Aldenborensem & *Alpha* Lubecensem Præfulum eodem, vel sequente, anno in *Bosau*. (t) Jacet Lubeccæ in æde Joannæa in monte, quam ipse construxerat. Beati qui moriuntur in Domino, vivunt enim & triumfant in æternum.

CHRI-

(q) Id. *Helmod.* L. I. c. 82. (r) facta postulatione obtinuit apud Cæsarem auctoritatem Episcopatus suscitare, dare & confirmare in terra Slavorum, quam vel ipse, vel Progenitores sui subjugaverint in clypeo & jure belli. Id. L. I. c. 80. (s) cuius laudes dicit idem L. II. c. 5. (t) Vid. fons id. L. I. c. 79. seqq. & c. 94 *Kranz*, L. VI. *Metr.* c. 38. *Vandal.* L. IV. c. 21. seqq.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN